

ОЛЕНА СТЕПАНІВНА ДУБИНЧУК

(1919 – 1994)

видатний науковець-педагог

до 100-річчя від дня народження

Київ – 2019

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ ІМЕНІ ІВАНА ЗЯЗЮНА
Відділ андрагогіки

ОЛЕНА СТЕПАНІВНА ДУБИНЧУК
(1919 – 1994)

видатний науковець-педагог

до 100-річчя від дня народження

Київ – 2019

Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (протокол № 6 від 22 квітня 2019 р.).

Рецензенти:

доктор педагогічних наук, професор **Сотська Г.І.**,
доктор педагогічних наук, доцент **Бабушко С.Р.**

Відповідальні за випуск:

доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України **Лук'янова Л.Б.**
доктор педагогічних наук, професор **Аніщенко О.В.**

Олена Степанівна Дубинчук (1919 – 1994): видатний науковець-педагог: науково-популярне видання до 100-річчя від дня народження / Укл. Аніщенко О.В.; наук. ред. Лук'янова Л.Б. – К.: ТОВ «ДКС-Центр», 2019. – 16 с.

У виданні, присвяченому 100-річчю від дня народження Олени Степанівни Дубинчук, викладено окремі біографічні відомості та спогади однодумців про науковця, проілюстровані фотоматеріалами з особистого архіву кандидата педагогічних наук, старшого наукового співробітника Хлебникової Людмили Олександрівни, виставкових експозицій ІМЦ «Стара школа» (с. Тарасівка).

Для науковців, педагогів-практиків, викладачів професійно-технічних (професійних), вищих закладів освіти і слухачів інститутів післядипломної освіти, докторантів, аспірантів, студентів.

На обкладинці – фото Олени Степанівни Дубинчук з особистого архіву Хлебникової Л.О., виставкових експозицій ІМЦ «Стара школа» (с. Тарасівка).

ОЛЕНА СТЕПАНІВНА ДУБИНЧУК – ВИДАТНИЙ НАУКОВЕЦЬ-ПЕДАГОГ. ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ У СПОГАДАХ ОДНОДУМЦІВ

Олена Степанівна Дубинчук (21.05.1919 – 25.11.1994) – талановитий математик, науковець, педагог. Коло її наукових інтересів – проблеми теорії та історії педагогіки, методика викладання математики в школах, профтехучилищах різного типу, педагогічних інститутах, організація навчально-виховного процесу в профтехучилищах, міжпредметні зв'язки, диференціація та індивідуалізація навчання тощо. Особливу увагу приділяла розробці концепції математичної освіти в Україні. Перу О.С. Дубинчук належать понад двісті наукових праць: серед яких – підручники, навчальні посібники, збірники задач, тематично-поурочні плани, статті тощо¹.

Олена Степанівна народилася 21 травня 1919 р. у старовинному Ямполі на Вінниччині, у дружній інтелігентній родині вчителів. Нелегким склався її життєвий шлях. Змалку залишилася сиротою: батько – Стефан Філімонович, директор школи, помер від епідемії тифу за 2 місяці до народження доньки, а 30-річна мати – Лідія Василівна, завідувачка початковою школою, пішла з життя через 10 років. Вона була прикладом жінки, наділеної різними талантами. Зокрема, володіла і сценічним, і вокальним обдаруванням. Можливо, саме тому Олена Степанівна на все життя полюбила театр і народну пісню².

Сиротою опікувалися її родичі, особливо дядько, Володимир Васильович Тарасов – математик, директор школи, заслужений учитель України, який дожив до 90-річчя³.

У 1941 р. Олена Степанівна закінчила механіко-математичний факультет Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка. Під час

¹ Сизон В.Б. Передмова. Освіта впродовж життя: вимоги часу: матеріали VI Всеукраїнських педагогічних читань до 95-річчя від дня народження видатного вченого-педагога Олени Степанівни Дубинчук [кол. авторів]; заг. ред. Л.Б. Лук'янової, О.В. Аніщенко. К.; Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2014.

² Хлебникова Л.О. Життєве кредо О.С. Дубинчук – робити людям добро. Освіта впродовж життя: вимоги часу: матеріали VI Всеукраїнських педагогічних читань до 95-річчя від дня народження видатного вченого-педагога Олени Степанівни Дубинчук [кол. авторів]; заг. ред. Л.Б. Лук'янової, О.В. Аніщенко. К.; Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2014.

³ Дубинчук Олена Степанівна. URL: https://proektzhinky.ucoz.ua/index/dubinchuk_olena_stepanivna/0-12

Другої світової війни розпочала педагогічну діяльність в евакуації у Росії, а після повернення, з 1944 до 1971 р., жила в с. Тарасівка й працювала вчителем математики.

У 1951-1954 рр. навчалася в аспірантурі та викладала математику в Київському державному педагогічному інституті ім. О. М. Горького. З 1954 р. працювала старшим науковим співробітником, завідуючою сектором методики математики у відділі методики математики і фізики Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР⁴.

На початку 70-х років минулого століття О. С. Дубинчук розпочала науково- педагогічний пошук у галузі методики викладання математики в загальноосвітніх школах, професійно-технічних навчальних закладах і педагогічних ВНЗ. У 1971 р. вона очолила відділ професійно-технічної освіти Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР⁵. З 1981 р. працювала завідуючою сектором дидактики професійно-технічної освіти НДІП. З 1985 р. стала старшим, а з 1990 р. – провідним науковим співробітником лабораторії професійно-технічної освіти Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР. Упродовж 3 січня – 26 жовтня 1994 р. Олена Степанівна працювала на посаді провідного наукового співробітника лабораторії професійно-технічної освіти в Інституті педагогіки і психології професійної освіти АПН України⁶ (нині – Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України).

Життя Олени Степанівни Дубинчук – яскравий приклад служіння шляхетній справі навчання, виховання й професійного становлення молодого покоління та безмежної відданості педагогічній науці. Олена Степанівна – науковець, мудрий порадник і наставник, чуйна, доброзичлива, високоінтелегентна людина, гідний взірець для наслідування. Її ім'я знане та вшановане педагогічною спільнотою – ім'я вченого, методиста-математики, видатного педагога-гуманіста. Потужний інтелектуальний і творчий потенціал, виняткова цілеспрямованість упродовж багатьох років допомогли Олені Степанівні згуртувати і вести за собою когорту педагогів-практиків, науковців, сповнених прагненням

⁴ Геніальний математик Олена Дубинчук (1919-1994). URL: <http://tarasivska-rada.gov.ua/112-i-vulitsi-ikh-nosyat-imena>

⁵ Там само

⁶ Особова справа О.С. Дубинчук. Архів Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

сприяти інноваційному розвитку освіти в Україні.

За плечима Олени Степанівни великий життєвий шлях, наповнений творчими пошуками і здобутками у вітчизняній педагогічній науці та практиці⁷. Своїм особистим прикладом Олена Степанівна надихала і продовжує надихати вчених-дослідників та широку громадськість на постійне сходження до вершин педагогічної майстерності⁸.

Обґрунтована Оленою Степанівною та її колегами концепція неперервної професійної освіти цілком відповідає сучасним освітнім концепціям, конкретизує й збагачує їх з урахуванням реалій і перспектив розвитку української держави⁹.

Як відомо, невід'ємною складовою творчої діяльності вченого є співпраця з учнями (аспірантами / здобувачами) у контексті їхніх дослідницьких пошуків і проблем. Наукове керівництво і пов'язане з ним «переймання» долями дослідників-початківців, увага до найменших дрібниць у наукових дослідженнях дало Олені Степанівні можливість виховати велику когорту вчених і послідовників¹⁰.

Особливу увагу Олена Степанівна приділяла молодим науковцям, самовіддано допомагала обирати оптимальну технологію науково-дослідної роботи. Вона часто наголошувала, що молодим вченим необхідно навчитись думати, висловлювати свою думку, вміти чути різні точки зору, не нав'язувати своїх переконань, не гніватись, якщо виникають суперечки і непорозуміння¹¹.

Отже, особливу увагу Олена Степанівна приділяла підготовці науково-педагогічних кадрів. Офіційно до захисту нею було підготовлено 25 аспірантів, але людей, яким вони допомагала і зігрівала своїм теплом, значно більше. Не даремно з такою теплотою згадує про неї

⁷ Мадзігон В.М. Спогади про Олену Степанівну Дубинчук. Освіта впродовж життя: вимоги часу: матеріали VI Всеукраїнських педагогічних читань до 95-річчя від дня народження видатного вченого-педагога Олени Степанівни Дубинчук [кол. авторів]; заг. ред. Л.Б. Лук'янової, О.В. Аніщенко. К.; Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2014.

⁸ Там само.

⁹ Там само.

¹⁰ Олійник В.В. Коли наука є сенсом життя. Освіта впродовж життя: вимоги часу: матеріали VI Всеукраїнських педагогічних читань до 95-річчя від дня народження видатного вченого-педагога Олени Степанівни Дубинчук [кол. авторів]; заг. ред. Л.Б. Лук'янової, О.В. Аніщенко. К.; Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2014.

¹¹ Мадзігон В.М. Цитований твір.

О. Москаленко: : «Як джерельна вода спраглому були її терплячо мудрі коментарі, лагідна усмішка, доброта в очах і теплота розуміння»¹². Олена Степанівна ніколи не шкодувала свого часу для консультацій і допомоги не тільки своїм аспірантам, а, без перебільшення, всім молодим науковцям Інституту педагогіки, де вона працювала, й тим, хто приїздив до неї за порадою з різних міст України (і не тільки!) – від вчителів сільської школи до кандидатів і докторів педагогічних наук¹³. Безперечно, наукова школа Олени Степанівни Дубинчук (а це двадцять п'ять кандидатів наук) є візуалізацією її наукового рівня¹⁴. Розум Олени Степанівни, її висока ерудиція й щире ставлення до науковців-початківців «вивели у світ» прямо чи опосередковано сотні кандидатів і докторів наук (і не тільки математиків), які працюють в Україні та за її межами. Тісно «співпрацювала» у цьому плані з білорусами. До неї зверталися за консультаціями і колеги з Закавказзя й Середньої Азії¹⁵.

Вона мала фундаментальні, енциклопедичні знання. Майстерно володіла словом. Не говорила голосно, скоромовкою, не поспішала, не вживала словесні штампи. Говорила спокійно, виважено, упевнено й з ледь-ледь помітною посмішкою. Вона була повільна не тільки на слова, а також і на гнів. Уміла уважно вислухати (володіла мистецтвом слухання!), глибоко вникнути в суть питання, висловити вчасно своє власне судження. Дуже шанувала людей малослівних, працюючих і сама працювала до самозабуття. Ненавиділа лестоці, лінощі, інертність, багатослів'я, відсутність у співробітників-науковців інтересу до нового, підлабузництво й кар'єризм. Самодисципліна – основа успішного й щасливого життя. «Чим більше з чистими помислами й любов'ю віддаєш, тим більше одержуєш», –

¹² Кутова О.М. Використання спадщини О.С. Дубинчук викладачами вищих навчальних закладів. Освіта впродовж життя: вимоги часу: матеріали VI Всеукраїнських педагогічних читань до 95-річчя від дня народження видатного вченого-педагога Олени Степанівни Дубинчук [кол. авторів]; заг. ред. Л.Б. Лук'янової, О.В. Аніщенко. К.; Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2014.

¹³ Ковальчук Е.М. О.С. Дубинчук – вчитель, енциклопедично освічений науковець, керівник, людина добра і доброти. Освіта впродовж життя: вимоги часу: матеріали VI Всеукраїнських педагогічних читань до 95-річчя від дня народження видатного вченого-педагога Олени Степанівни Дубинчук [кол. авторів]; заг. ред. Л.Б. Лук'янової, О.В. Аніщенко. К.; Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2014.

¹⁴ Талалуєва Н.О. Видатний вчений і чудова людина. Освіта впродовж життя: вимоги часу: матеріали VI Всеукраїнських педагогічних читань до 95-річчя від дня народження видатного вченого-педагога Олени Степанівни Дубинчук [кол. авторів]; заг. ред. Л.Б. Лук'янової, О.В. Аніщенко. К.; Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2014.

¹⁵ Хлебникова Л.О. Цитований твір.

наголошувала вона¹⁶.

У народі говорять, що окрасою Людини є мудрість, мудрості – спокій, спокою – впевненість і рішучість, рішучості – лагідність, лагідності – уважність, уважності – вдячність. Усі ці риси притаманні Олені Степанівні – Вчителю, Наставнику, Науковцю. Таких людей не можна забувати. Вони живуть вічно, завжди з нами, вони, як Сонце, освітлюють нам шлях у Майбутнє!¹⁷

Під час спілкування з нею складалося враження, що поруч – надзвичайно мудра людина, причому, характерної української мудрості – спокійний, виважений, розсудливий характер. Її розумні зі смутком очі завжди випромінювали добро, тепло й ласку, щирість і розуміння. Серце її було відкрите для всіх. І всім у ньому знаходилося місце. І кожного воно готове обігріти¹⁸.

Діапазон її наукових інтересів був надзвичайно широким – від методичних проблем викладання математики в середній школі і закладах професійно-технічної освіти до методологічних основ педагогічної науки, історико-педагогічних досліджень, шляхів розвитку міжпредметних зв'язків і зв'язків між загальноосвітньою і професійно-технічною підготовкою учнів... Це дослідження з проблем естетичної, екологічної культури учнів ПТНЗ, формування інтересу учнів до читання науково-популярної та спеціальної літератури, забезпечення наступності в трудовому навчанні учнів загальноосвітніх шкіл і ПТУ та ін.¹⁹.

Різномісність діапазону знань та інтересів Олени Степанівни добре простежувалася не тільки в її наукових працях, а й в назвах дисертаційних досліджень аспірантів і пошукувачів. Без сумніву, математика залишалася основною любов'ю Олени Степанівни. 15 дослідницьких робіт на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, керівником яких вона була, присвячено проблемам викладання математики в різних підсистемах освіти: початкової, середньої, професійно-технічної й вищої. В.О. Тарасюк,

¹⁶ Майборода В.К. Слово про видатного вченого, педагога – Олену Степанівну Дубинчук. Освіта впродовж життя: вимоги часу: матеріали VI Всеукраїнських педагогічних читань до 95-річчя від дня народження видатного вченого-педагога Олени Степанівни Дубинчук [кол. авторів]; заг. ред. Л.Б. Лук'янової, О.В. Аніщенко. К.; Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2014.

¹⁷ Там само.

¹⁸ Там само.

¹⁹ Ковальчук Е.М. Цитований твір.

М.В. Богданович, Л.І. Фока, Т.Й. Мельничук, В.М. Осинська, Г.М. Цибульська, Г.М. Ганжела, Н.І. Яковець, Л.С. Іванова, Т.О. Фадеева, Д.Т. Белешко, О.А. Кузьменко, Г.В. Дідик, А.К. Цорієва, О.І. Гришко та ін. – це учні Олени Степанівни. У них вона була науковим керівником з написання дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук²⁰.

Глибина поглядів Олени Степанівни, її енциклопедичні знання дали змогу спрямовувати діяльність молодих науковців не тільки у галузі математичної освіти. Ось лише окремі назви дисертаційних досліджень, якими керувала О.С. Дубинчук: «Шляхи і засоби забезпечення наступності в трудовому навчанні учнів загальноосвітніх шкіл і профтехучилищ» (В.М. Мадзігон), «Підвищення якості й ефективності виховної роботи з педагогічно занедбаними учнями професійно-технічних училищ» (Е.М. Кравцова), «Педагогічні засади формування учнівського колективу навчально-виробничої групи середнього професійно-технічного училища» (В.І. Стахневич), «Забезпечення взаємозв'язку між загальноосвітньою і професійно-технічною підготовкою учнів у середньому профтехучилищі» (Н.О. Талалуєва), «Особливості естетичного виховання учнів профтехучилищ художнього профілю» (І.В. Фічора), «Проблеми шкільної математичної освіти в педагогічній спадщині А.М. Астряба» (Н.П. Дичек), «Формування в учнів ПТУ інтересу до читання науково-популярної та спеціальної літератури» (А.С. Мурніна), «Формування екологічної культури учнів ПТУ в процесі навчання предметів професійно-технічного циклу» (Л.Б. Лук'янова). Цей перелік тем свідчить про багатогранність знань Олени Степанівни, її ерудицію, жагу до нових знань і любов до людей...²¹.

У роботі з аспірантами і пошукувачами сповідувала педагогічний такт, коректність у критичних зауваженнях, тактовно спрямовувала хід дослідження у потрібне русло, виявляючи повагу до дисертанта. Ніколи не нав'язувала власної думки, а лише радила, підказувала, тонко спрямовуючи на потреби школи і учнів, яких любила до останніх днів²². Вона завжди когось опікала і допомагала матеріально, хоча жила дуже скромно. Хоча власних дітей не мала, вона жила турботами своїх

²⁰ Талалуєва Н.О. Цитований твір.

²¹ Там само.

²² Хлебникова Л.О. Цитований твір.

аспірантів, яких любила, як рідних, дбала не лише про наукове зростання, а й про здоров'я, побут, матеріальне положення, сімейні обставини²³.

Для Олени Степанівни наука була не лише складовою загальнолюдської культури, значно більше – смыслом життя, його метою. Характерною особливістю її життєтворчості була соціальна активність і творчість²⁴.

Допитливий розум і пізнання нового не полишало О.С. Дубинчук на всіх етапах її творчості впродовж усього життя, у спілкуванні з колегами, педагогами та друзями, на науково-практичних форумах, конференціях і семінарах, присвячених темам, які виходять за межі досліджуваних проблем. При цьому зростала вільна, творча наукова думка вченого. І – як наслідок – відкриття нового знання, а з ним – розкриття глибинного особистісного потенціалу, що наділяє новим смыслом звичні явища, переосмислення власного відношення не лише до оточуючої дійсності, а й до себе самого, визнання недостатності й обмеженості існуючих уявлень про себе, образ свого «Я» ... та напружена копітка творча праця. Праця, у процесі якої необхідно щораз відмовлятися від себе, свого «Я», щоб знову опанувати себе вже на більш глибокому рівні, виявивши те, що не було доступним, відкрити широкий пласт власного унікального досвіду, визначити (або скоригувати) життєві орієнтири та життєтворчу траєкторію. Траєкторію, яка привела О. С. Дубинчук від учителя математики до визнаного науковця у галузі методики математики та вченого в галузі профтехосвіти, і до сьогодні викликає захоплення й інтерес дослідників²⁵. Їй присвоїли звання «народний професор» ті, кому вона віддала частинку свого серця (аспіранти, докторанти, здобувачі, колеги)²⁶.

З 1951 р. й до останку Олена Степанівна жила інтересами Українського науково-дослідного інституту педагогіки. Тут вона захистила дисертацію на тему: «Вузлові питання математики в 5 класі» (1954 р.), написала свої кращі й актуальні донині підручники, що неодноразово перевидавалися та за якими п'ять десятиліть поспіль навчаються учні загальноосвітніх і професійно-технічних закладів²⁷.

²³ Хлебникова Л.О. Цитований твір.

²⁴ Олійник В.В. Цитований твір.

²⁵ Там само.

²⁶ Майборода В.К. Цитований твір.

²⁷ Олійник В.В. Цитований твір.

Серед сучасних підручників, у створенні яких брала участь Олена Степанівна, – «Математика» (співавтори М.І. Бурда, Ю.І. Мальований), «Алгебра і початки аналізу» (співавтори М.І. Шкіль, З.І. Слєпкань) для 10 – 11 класів загальноосвітніх закладів.

Вражає й географія використання підручників вченого. Крім України, вони перевидаються в Болгарії, Польщі, країнах пострадянського простору. І це не випадково, адже створюючи підручники, О.С. Дубинчук керувалася законами пізнання та системним підходом. Як зазначала сама Олена Степанівна: *«Необхідно так організувати повторення, щоб старий матеріал постав перед учнями в новому висвітленні: використати відомості про значення математики для сучасних досягнень науки й техніки, залучити елементи історизму, встановити міжпредметні зв'язки, на яскравих прикладах переконати в необхідності конкретних знань для оволодіння певною професією»*²⁸.

Питання підготовки педагогів до викладання математичних дисциплін також було у центрі уваги О. С. Дубинчук. Вагомий доробок у цій сфері – її навчально-методичні праці, серед яких «Методика викладання математики в 4 і 5 класах: Арифметика і початки алгебри: книга для вчителя» (1980 р.), «Математика в 4 і 5 класах: навчально-методичний посібник» (1986 р.) та ін. При цьому науковець особливу увагу приділяє безпосередньому спілкуванню з учителями шкіл, ПТУ на курсах підвищення кваліфікації в Центральному та обласних інститутах удосконалення вчителів та навчанню майбутніх педагогів у Київському державному педагогічному інституті ім. М. Горького (нині НПУ імені М.П. Драгоманова)²⁹.

Чи не найважливішим етапом наукової діяльності став відрізок життя, коли Олена Степанівна очолила відділ професійно-технічної освіти Науково-дослідного інституту педагогіки Української РСР (нині Інститут педагогіки НАПН України). У той період співробітники відділу професійно-технічної освіти під керівництвом О.С. Дубинчук розпочали дослідження щодо викладання загальноосвітніх предметів в середньому профтехучилищі, вивчення дидактичних основ здійснення міжпредметних зв'язків та їх виховних функцій. Вивчалися поняття та об'єкти, спільні для кількох предметів без порушення логіки кожного з них. О.С. Дубинчук

²⁸ Кутова О.М. Цитований твір.

²⁹ Олійник В.В. Цитований твір.

розпочала організацію такої роботи, яка мала на меті найбільш повне задоволення вимог щодо професійної підготовки учнів³⁰. Цей відділ також був «епіцентром обговорень різноманітних проблем з методики навчання математики»³¹.

Вивчення основ наук мало бути певною мірою професійно спрямованим, реалізовуватися міжпредметні зв'язки, а власне процес навчання поєднуватися з продуктивною працею. Всі ці позиції широко висвітлювалися в наукових публікаціях Олени Степанівни. Вона доводила, що існує складна система залежностей між загальноосвітньою і професійно-технічною підготовкою учнів, у здійсненні якої, крім положень загальнопедагогічного характеру, доцільно враховувати ще й специфіку певної професії. Оскільки для оволодіння складними сучасними професіями учням недостатньо знань у межах програм із загальноосвітніх предметів, О. С. Дубинчук пропонувала значно розширювати матеріал окремих розділів цих предметів, а також доповнювати його змістом спеціальних дисциплін, відомостями з фізики, хімії тощо³². Останні роки творчого життя Олени Степанівни було присвячено розробленню профільних програм з математики для учнів середніх профтехучилищ різних профілів.

Дійсно, міжпредметні зв'язки у професійно-технічному навчальному закладі – провідна проблема теоретичних досліджень і практичної діяльності Олени Степанівни. Цій проблемі дослідниця присвятила численні праці, фундаментальними ідеями яких стало узгодження цілей, змісту і темпу вивчення навчальних предметів, розподілу функцій вивчення понять і об'єктів, спільних для декількох предметів (без порушення логіки кожного з них), обґрунтування мотивів і способів організації міжпредметних зв'язків у процесі професійного навчання і виховання³³. Спільно зі

³⁰ Талалуєва Н.О. Цитований твір.

³¹ Хмара Т.М. Вчитель мого життя. Освіта впродовж життя: вимоги часу: матеріали VI Всеукраїнських педагогічних читань до 95-річчя від дня народження видатного вченого-педагога Олени Степанівни Дубинчук [кол. авторів]; заг. ред. Л.Б. Лук'янової, О.В. Аніщенко. К.; Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2014.

³² Талалуєва Н.О. Цитований твір.

³³ Торчевська Н.В. Проблема міжпредметних зв'язків у ПТНЗ у педагогічній спадщині О.С. Дубинчук. Освіта впродовж життя: вимоги часу: матеріали VI Всеукраїнських педагогічних читань до 95-річчя від дня народження видатного вченого-педагога Олени Степанівни Дубинчук [кол. авторів]; заг. ред. Л.Б. Лук'янової, О.В. Аніщенко. К.; Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2014.

співробітниками Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР в опорних професійно-технічних училищах Ворошиловградської, Донецької, Запорізької, Луганської, Сумської, Харківської і Хмельницької обл. станом на 1976 н. р. за участю О. С. Дубинчук було створено ініціативні творчі групи із розробки і впровадження в практику передового педагогічного досвіду з реалізації міжпредметних зв'язків.

Як керівник і науковець, Олена Степанівна завжди спрямовувала, мотивувала й надихала колег у наукових пошуках, у співпраці з ними здійснювала системні дослідження та розробляла навчально-методичне забезпечення для викладання математики в середніх професійно-технічних навчальних закладах, а саме: «Методика повторення математики у середніх профтехучилищах» (у співавторстві з Н. К. Беденко, 1983 р.), «Преподавание геометрии в средних ПТУ (1-й год обучения)» (у співавторстві з З. І. Слєпкань, 1985 р.), «Преподавание геометрии в средних ПТУ (2-й год обучения)» (у співавторстві з З. І. Слєпкань, 1986 р.), «Обучение геометрии в профтехучилищах: вопросы методики» (у співавторстві з З. І. Слєпкань, 1989 р.), «Методика викладання алгебри в 7 – 9 класах» (у співавторстві з Ю. І. Мальованим, Н. П. Дичек, 1991 р.), «Методичні особливості навчання геометрії в середньому ПТУ» (у співавторстві з З. І. Слєпкань, С. М. Філіповою, 1992 р.)³⁴.

Олена Степанівна Дубинчук – вчений, методист-математик, фахівець з проблем професійно-технічної освіти. Її ім'я було відомо на теренах колишнього Радянського Союзу. З 1955 р. майбутні викладачі математики вчилися методиці викладання цього предмета за методичними посібниками, а учні денних і вечірніх шкіл набували знання за її підручниками і навчальними посібниками. Згодом розширилося коло користувачів її праць – до них приєдналися учні середніх професійно-технічних училищ³⁵.

Важливим є те, що Олена Степанівна як обдарована особистість мала різні таланти, була наділена кращими людськими якостями. Вона була людяною, безмежною доброю, працелюбною. Їй була властива особлива, притаманна лише українцям, любов до рідної землі, до пісні, до батьків, до родини, до звичаїв, традицій, а також потреба творити добро,

³⁴ Олійник В. В. Цитований твір.

³⁵ Талалуєва Н. О. Цитований твір.

дотримуватися всіх загальнолюдських і морально-етичних цінностей³⁶. Знала і шанувала поетичні здобутки класиків і сучасних майстрів слова, любила співати і відвідувати концерти. Без пісні Олена Степанівна не могла прожити жодного дня. Вона володіла не лише красивим голосом, а й мала загальну музичну обдарованість³⁷. Коли Олена Степанівна збирала друзів у себе вдома, то часто зустріч перетворювалася на міні-концерт... У неї був прекрасний альт...³⁸. Вона співала з любов'ю, захоплено і дуже щиро³⁹. Олену Степанівну не можна було переспівати. Вона знала безліч народних пісень⁴⁰.

Олена Степанівна любила й розумову, й фізичну працю. Якщо стомлювалася за письмовим столом (а вдома її робочий день тривав 16-18 годин!), йшла на короткий час на кухню готувати якісь страви, а в Тарасівці – відволікалась на городі: відпочинком вважала заміну розумової праці фізичною. Вона не пропустила жодного виїзду Інституту педагогіки на сільськогосподарські роботи до колгоспів⁴¹.

Дійсно, Олена Степанівна мала безліч цікавих захоплень: багато читала, не пропускаючи жодних новинок сучасних вітчизняних і зарубіжних авторів, вміла гарно шити тощо. Вона любила подорожувати. Найбільше її надихала природа рідного краю. До Ямпольї їздили щороку, часом двічі на рік – впорядковувати могилки батьків, рідних і близьких. Під час цих поїздок неодмінно переїздила паромом до Молдови, бо і там мала улюблені краєвиди⁴².

Олена Степанівна була надзвичайно чуйною, не на словах, а на ділі. Без перебільшення була для багатьох науковців і колег другою мамою. Колись колеги запитали її про сенс життя. Вона відповіла: «Робити людям добро!»⁴³.

³⁶ Мацько Н.Д. Людське в людині – то найбільша цінність. Освіта впродовж життя: вимоги часу: матеріали VI Всеукраїнських педагогічних читань до 95-річчя від дня народження видатного вченого-педагога Олени Степанівни Дубинчук [кол. авторів]; заг. ред. Л.Б. Лук'янової, О.В. Аніщенко. К.; Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2014.

³⁷ Хлебникова Л.О. Цитований твір.

³⁸ Ковальчук Е.М. Цитований твір.

³⁹ Талалуєва Н.О. Цитований твір.

⁴⁰ Хлебникова Л.О. Цитований твір.

⁴¹ Хлебникова Л.О. Цитований твір.

⁴² Хлебникова Л.О. Там само.

⁴³ Ковальчук Е.М. Цитований твір.

Олена Степанівна з нами доти, доки ми її пам'ятаємо. На її могилу приходять і діти її «наукових дітей»... Таких людей, як Олена Степанівна, дуже мало... До них належав й академік Семен Устимович Гончаренко, який дуже поважав, цінував Олену Степанівну, поділяв її ставлення до педагогічної науки. Вони були однодумцями і за своєю суттю схожими... Та, на жаль, і його вже немає з нами... Пам'ятаймо ж, поки живемо...⁴⁴

Однодумці, учні Олени Степанівни вшановують її пам'ять. Так, співробітниками відділу андрагогіки ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України, очолюваного у 2008 – 2015 рр. доктором педагогічних наук, професором Л.Б. Лук'яною, за підтримки академіка-секретаря Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України професора, дійсного члена НАПН України Н. Г. Ничкало, ініційовано проведення Всеукраїнських педагогічних читань, присвячених пам'яті видатного вченого-педагога Олени Степанівни Дубинчук (з 2009 р.). У співпраці з Історично-мистецьким центром (ІМЦ) «Стара школа» за матеріалами цих заходів надруковано збірники праць⁴⁵.

Значну роботу щодо популяризації наукового доробку О.С. Дубинчук, збереження пам'яті про науковця здійснює Історично-мистецький центр «Стара Школа» (с. Тарасівка, Києво-Святошинський район м. Києва), очолюваний істориком, краєзнавцем Валентиною Борисівною Сизон. У Тарасівському ІМЦ втілено ідею людинознавства – персоніфікованого життя конкретних людей минулого й сьогодення Тарасівки. Це музей людських доль. В одному із залів центру представлено експозицію «Школа – весна життя», присвячену школі, яка діяла у цьому приміщенні до 1975 р. Її випускниками є понад 1000 учнів, а за час існування в ній працювало 130 учителів, серед яких і відомий математик, автор підручників з математики Олена Степанівна Дубинчук.

Для топоніміки Тарасівки 2016 рік став унікальним: чимало вулиць названо іменами людей, чиє життя невіддільне від історії громади. Своєю працею, прикладом життя, турботою про земляків вони удостоїлись честі

⁴⁴ Ковальчук Е.М. Цитований твір.

⁴⁵ Освіта впродовж життя: вимоги часу: збірник матеріалів IV Всеукраїнських педагогічних читань пам'яті вченого-педагога Олени Степанівни Дубинчук. – К.: Едельвейс, 2012; Освіта впродовж життя: вимоги часу: матеріали VI Всеукраїнських педагогічних читань до 95-річчя від дня народження видатного вченого-педагога Олени Степанівни Дубинчук [кол. авторів]; заг. ред. Л.Б. Лук'янової, О.В. Аніщенко. К.; Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2014.

навічно залишитись жити в назвах вулиць. Кожне нове покоління має вивчати історію свого села і знати тих, хто працював у свій час на його благо. Зокрема, одна з центральних вулиць с. Тарасівка, колишня Леніна, названа іменем видатного українського математика, науковця, педагога Олени Дубинчук, яка жила в Тарасівці понад 30 років, працювала в сільській школі учителем математики, зробила багато для розвитку місцевої громади⁴⁶.

До днів народження О.С. Дубинчук відкриваються виставкові експозиції у Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського НАПН України, Педагогічному музеї України НАПН України. Проводяться й інші наукові та практико орієнтовані заходи.

Олена Степанівна Дубинчук – науковець зі світовим ім'ям. Її життєтворчість невіддільна часу, оскільки є джерелом професійної наснаги як для сучасного, так і прийдешніх поколінь педагогів-практиків, науковців. Вона любила людей. Симпатизувала людям порядним, прагнула їм допомогти. Сповідувала заповіт мами і вважала вищим сенсом життя – творити добро. Великим добротворцем житиме вона завжди в пам'яті всіх, хто мав щастя знати її, працювати разом з нею, дружити, кого зігрівала її шляхетна і щедра душа (Л. О. Хлєбникова).

⁴⁶ Геніальний математик Олена Дубинчук (1919-1994). URL: <http://tarasivskara.gov.ua/112-i-vulitsi-ikh-nosyat-imena>

Батько – Стефан Філімонович

Мати – Лідія Василівна

Дубинчук Олена Степанівна (дитяче фото)

**Дядько Тарасов Володимир
Васильович (заслужений вчитель)**

**Дубинчук Олена Степанівна
з двоюрідним братом
Тарасовим Сергієм
Володимировичем**

**РОДИННЕ КОЛО
Олени Степанівни Дубинчук**

**Будинок, де народилася Олена Степанівна Дубинчук
(м. Ямпіль, Вінницька обл.)**

Школа, в якій навчалася Олена Степанівна Дубинчук

Олена Степанівна Дубинчук (студентські роки)

**Олена Степанівна Дубинчук (зліва)
з колегою Надією Кіндратівною Олійниченко (справа)**

**Олена Степанівна Дубинчук (перший ряд у центрі)
зі своїми першими учнями (вона – класний керівник)**

Олена Степанівна Дубинчук веде урок математики

Олена Степанівна Дубинчук – завідувач відділу професійно-технічної освіти Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР

Олена Степанівна Дубинчук працює й на роботі, й удома

**Захоплення
Олени Степанівни
Дубинчук –
спів у хорі
(третя зліва
у другому ряду)**

**З подругами у
Львові...
Людмила
Олександрівна
Хлебникова
(перша зліва),
Надія Кіндратівна
Олійниченко
(друга зліва),
Олена Дубинчук
(третя зліва),
Галина Василівна
Донченко
(донька
Н.К. Олійниченко –
справа)**

**Разом з улюбленицею
– собачкою Білочкою
на прогулянці**

**З найближчою подругою та однодумцем...
Людмила Олександрівна Хлебникова (зліва)
та Олена Степанівна Дубинчук (справа)**

Академік С.У. Гончаренко
і професор Л.Б. Лук'янова
на IV Всеукраїнських
педагогічних читаннях,
присвячених пам'яті
О.С. Дубинчук
(19 травня 2012 р.,
м. Київ)

Академік Н.Г. Ничкало,
професор Л.Б. Лук'янова,
старший науковий
співробітник Л.О. Хлебникова
на III Всеукраїнських
педагогічних читаннях,
присвячених пам'яті
О.С. Дубинчук (зліва направо)
(8 червня 2011 р., м. Київ)

Старший науковий
співробітник
С.В. Лапашенко,
академік Н.Г. Ничкало,
старший науковий
співробітник
Л.О. Хлебникова
на Всеукраїнських
педагогічних читаннях,
присвячених пам'яті
О.С. Дубинчук
(зліва направо)
(8 червня 2011 р.,
м. Київ)

Відділ андрагогіки ІПООД НАПН України
 (зліва направо: с. н. с. **Аніщенко О.В.**, м. н. с. **Самко А.М.**, с. н. с. **Василенко О.В.**,
 г. н. с. академік **Ничкало Н.Г.**, завідувач відділу проф. **Лук'янова Л.Б.**,
 с. н. с. **Зінченко С.В.**, с. н. с. **Дорошенко Н.І.**, с. н. с. **Баніт О.В.**)

**VI Всеукраїнські педагогічні читання до 95-річчя від дня народження
 видатного вченого-педагога Олени Степанівни Дубинчук
 (26 травня 2014 р., с. Тарасівка, ІМЦ «Стара школа»)**

**Доктор педагогічних наук, професор,
 академік Нелля Григорівна Ничкало**

**Доктор педагогічних наук, професор
 Лук'янова Лариса Борисівна**

**Кандидат педагогічних наук, старший
 науковий співробітник Людмила
 Олександрівна Хлебникова**

**Подружжя Валентина Борисівна
 і Володимир Григорович Сизон**

Науково-популярне видання

**ОЛЕНА СТЕПАНІВНА ДУБИНЧУК
(1919 – 2019)**

видатний науковець-педагог

до 100-річчя від дня народження

Укладач: Аніщенко О.В.
Науковий редактор: Лук'янова Л.Б.
Літературний редактор: Аніщенко О.В.
Комп'ютерна верстка
та дизайн обкладинки: Котирло Т.В.

Підписано до друку 11.05.2019.

Формат 60x84/16. Друк цифровий. Папір офс./крейд. Гарнітура Arial.

Ум. друк. арк. 1,4. Обл.-вид. арк. 1,27.

Зам. № 1105-1. Наклад 100 прим.

Видавництво та друк ТОВ "ДКС Центр".

м. Київ, пров. Куренівський, 17, тел. (044) 537-14-34.

Св-во ДК № 3457 від 08.04.2009.